

Milić R. Majstorović, urednik »Narodne prosvete«:

Naše shvatanje

Milić R. Majstorović,
urednik »Narodne prosvete«.

Pitanje o prirodi, o ideji nacije interesuje svakog nacionalistu, naročito učitelja nacionalistu. Jer nacija postoji kao naročita, originalna istorijska snaga. Ona nije nešto apstraktno. Nacija je stvarni, konkretni, duhovni organizam, živo stvaralačko načelo.

Nacionalna svest je sastavni deo našega duhovnog života: kroz nju mi osećamo duh nacije.

Mi se osećamo kao članovi nacije samo zato, što stvarno pripadamo naciji kao živom duhovnom organizmu.

Nije nacija za nas pojava, fenomen, a nije ni epifenomen, transcendentna realnost; nacija je za nas jedan prius, koji postoji pre naše svesti i nezavisno od naše svesti. Nacija nije plod naše svesti i volje, već nacija uslovljava našu svest i volju.

Nacionalni duh se niti iscrpljuje, niti osiromašava nikakvim pojavama. Nacionalni duh je živo stvaralačko načelo. On se upoznaje preko izučavanja nacionalnog stvaralaštva, koje je objektivirano u produktima: umetnosti, eposa, lirike, običaja i jezika. Na tom materijalu se i vaspitava nacionalna svest, razvija ljubav prema otadžbini. Instinkt ljubavi prema otadžbini vaspitanjem prelazi u svest, a svest u samosvest. To je baza nacionalnog stvaralačkog razvika.

Nacija je i natsvesni instinkt koji se rođenjem na svet donosi. Od instinkta postaje svest, zatim prelazi postupno u dubinu, postaje neka vrsta erosa, koji duši daje krila da ova postaje svesna svoja jedinstva sa drugima. Na taj način svaka ličnost realno izlazi iz sebe.

No iako se nacionalni duh stihiski reflektuje u raznim oblicima stvaralaštva, ipak on nije ni jedan od tih oblika stvaralaštva. On je subjekat svih vrsta stvaralaštva.

Nacionalni duh se ispoljava i u postojanju raznih vrsta heroja, heroja duha, morala, religije. Eto zašto svaka nacija ima svoje heroje i zašto ih obožava. U njima je otelevljen sirov etnografski materijal, misija narodna.

Postoji vera u poziv nacije u svetu. Svaka nacija hoće da ostvari neku misiju u svetu. Ali ta misija ne sme da prelazi u nacionalnu isključivost.

Država je naročita manifestacija nacije, ma da je i država naročito organsko načelo.

Nacionalni duh teži da se izrazi u nacionalnoj državi. Zato se države ne stvaraju dogovorima, ni klasnim interesima, već narodnost hoće svoju državu kao samostalno istorisko biće, originalno i neponovljivo. Po svome jeziku i poreklu sve su države nacionalne.

Država je organizovana nacija. Država je velika kulturna vrednost, jer oha održava stvarnu vezu vremena i života nacije. Država je duhovna svojina nacije. Zato svaki nacionalni čovek oseća državu u sebi. Zato je i Jugoslavija nama draga kao jugoslovenska država u kojoj naša narodnost ima svoj dom.

Kroz državu i naciju mi ispunjavamo velike zadatke vremena. Kroz njih snosimo odgovornost i pred pretcima i pred potomcima, jer njihov duh kroz nas govori.

Marksistički internacionalizam istakao je najgrublju neistinu: »Proleterij nemaju otadžbine«, Ali i pored svih neistina i grubosti nemoguće je ubiti nacionalno osećanje u proletaru, jer ono je jače od svih njegovih klasnih interesa, sve njegove stvarne klasne psihologije. Najbolji su dokaz međunarodni konflikti u kojima nema sloge između proletarijata raznih država.

Nacionalni duh stvara i svoju kulturu. Nema klasnih kultura samo postoje nacionalne kulture. Između čoveka i čovečanstva stoji nacija. Mi u opštem kulturnom radu učestvujemo kao članovi nacije, a ne kao članovi porodice ili klase.

Ponavljamo, nacionalno kulturno stvaralaštvo najbolje je ispoljeno u jeziku; jezik je odblesek stvaranja narodne duše. Tako isto i u religiji. Pojave religioznog sinkretizma samo potvrđuju pravilo. Sve čovečanske religije po sadržaju ostale su nacionalne po usvajanju. I samo istorisko hrišćanstvo se ostvarilo nacionalno; pomesne cerkve to utvrđuju.

U nauci, filozofiji i tehnici ispoljavaju se osobine duha nacije. Dakle, sve kulturno stvaralaštvo, koje daje kulturne vrednosti, i konkretno je i nacionalno.

Zato se mi i borimo za jugoslovensko nacionalno stvaralaštvo, jer stvaralaštvo je samo nacionalno i u nacionalnom duhu; produkcije suprotne njemu ne idu u stvaralaštvo, mogu u najbolju ruku doći samo u »kritiku«.

Zato se mi borimo i protiv kosmopolitizma i internacionalizma, jer oni stvarno negiraju naciju na račun mehaničkog čovečanstva, jer odbacuju nacionalno stvaralaštvo na račun jedne apstraktno, zamišljene, klasne kulture kojoj se klanjaju kao fetišu. Mi se moramo boriti protiv svih onih kojih većito hoće da podražavaju tuđem, koji hoće tuđe recepte da usvajaju za svoje misli; mi se moramo boriti protiv većitog tutorstva tuđe kulture, protiv većitog učeništva, koje koči naše nacionalno stvaralaštvo, koje ne dopušta da se razvijaju naše originalne kulturne vrednosti. Mi moramo da radimo u jugoslovenskom nacionalnom duhu, jer tek u tom duhu može biti plodonosnih rezultata. Mi se, naposljetku, moramo boriti protiv mnogih tuđih »istina«, tuđih predrasuda, jer samo na tlu naše nacije — koja je i naš najveći kulturni cilj — kroz njen pravi a ne nametnuti duh, mi možemo nešto originalno i novo stvarati. nešto što nas uzdiže iznad svakidašnjice i uznosi u večnost. Najzad, i pedagoško stvaralaštvo ako ne bude u jugoslovenskom nacionalnom duhu, ono će uvek biti tuđa bleđa kopija, sekcija neke nama tuđe kulture.

Put nacionalnog stvaralaštva je najteži ali i najbolji put. Zato mi njime i idemo.

Demagogija hodi u klasje, denuncijantstvo najde pota, da se raspase, nezaupanje i neiskrenost preži za svakim korakom. Le malokje se srećamo z vero v iskrenost i poštenost učiteljskih stmeljenj.

Kakor druge, pade tudi letošnja skupščina v dobo učiteljskega boja za svojo poštenost in za realiziranje njegovih stremljenj po duhovni preobrazbi naroda. Znaki so tu, da je vrhunec tega boja že prešel in da je začelo prodirati prepričanje o iskrenosti in poštenosti stremljenj učiteljstva: Čujejo se že glasovi, ki poudarjajo važnost učiteljevega poslanstva. In morda ni daleč čas, ko se bo uveljavila zahteva po odstranitvi vseh nepo-

Andrej Skulj:

Naš tisk

Andrej Skulj,
urednik »Učiteljskega tovariša«.

Jugoslovenski narodni učitelj je prvi začutil potrebo skupnosti in edinstva. Viden znak tega iskrenega čutenja je bil kongres jugoslovenskega učiteljstva v Beogradu dne 18. junija 1920., kjer je bil položen temelj enotni, vso državo obsegajoči učiteljski organizaciji, ki je nesporno prva in najjačja strokovna organizacija v državi.

V letu 1920. osnovano organizacijo je jugoslovensko učiteljstvo z vso vmeno utrjevalo, poglobljalo in izpopolnjevalo. Danes obsega naša stanovska organizacija vse banovine in združuje do malega vse učiteljstvo narodnih šol.

Stremljenje vseh narodnih učiteljev je bilo nekadašnje kakor tudi danes to, da se naša skupna organizacija čim bolj utrdi in izpopolni, da prinese čim večje koristi stanu, prosveti naroda in jakosti države.

Delo, ki so ga izvršili v teku 13 let naši organizacijski predstavniki in zavedni stanovski poborniki, je ogromno ter vredno vsega priznanja, ne le v pogledu koristi za napredek našega stanu in razvoj narodnega šolstva, ampak tudi v veliki meri za kulturni dvig in duhovno zedinjenje našega naroda. Saj so bili in so danes učitelji s svojo skupno in edinstveno, vso državo obsegajočo organizacijo, najlepši vzgled skupnega in vzajemnega dela in s tem najiskrenjejši poborniki narodnega in državnega edinstva.

Započeto delo hoće sedanja in bodoća generacija nadaljevati in se posluževati vseh sredstev in pripomočkov, da bo na postavljjenih temeljih zrastle kar najjačja in nerazrušljiva stavba stanovskega edinstva in zavešti.

Pravijo, da je tisk osma »velesila«. Te velesile se je vedno posluževala učiteljska organizacija, da razširi in utrdi svoje organizacijske postojanke ter pribori stanu ono pozicijo, ki mu je za izvršitev velikih in odgovornih nalog nujno potrebna. V času, ko so tvorile organizacijo »Jugoslovenskega učiteljskega udruženja« poverjenjstva, pet po številu, je bil organizacijski tisk dokaj razširen, vendar brez medsebojne povezanosti. Ob času drugega kongresa UJU, ki se je vršil v dnehu od 5. do 7. avgusta 1923. v Ljubljani, so izhajali nastopni učiteljski stanovski in prosvetni listi: »Narodna Prosveta«, osrednje glasilo »Jugoslovenskega učiteljskega udruženja« v Beogradu, »Učiteljski list«, glasilo »Zveze jugoslovenskih učiteljskih društva« v Trstu.

Poverjenjstva so izdajala nastopne liste: »Jedinstvo« za poverjenjstvo v Zagrebu; »Pokret« za poverjenjstvo v Splitu in »Učiteljski tovariš« za poverjenjstvo v Ljubljani.

Pedagoški, strokovni in prosvetni tisk je bil zastopan v naslednjih listih in revijah: »Učitelj«, pedagoški in znanstveni organ »Udruženja jugoslovenskega učiteljstva« v Beogradu; »Napredak«, pedagoška smotra v Zagrebu; »Popotnik«, pedagoško znanstveni list v Ljubljani; »Školski Pokret«, mesečni pedagoški časopis, Leskovec (Srbija); »Učiteljska Iskra«, prosvetno šolski časopis, Kragujevac; »Prosvetni Pregled«, glasnik za školu i društvo, Novi Sad; »Prosvjeta« organ društva »Prosvjeta« Sarajevo; »Hrvatski Učiteljski Dom«, glasilo Hrv. Ped. Knjiž. Zbora, Hr. Učiteljske štednje, Zagreb; »Učiteljski vesnik« za potrebo škole i učitelja, Novi Sad; »Prosvetni Radnik«, organ »Učiteljskog Akcionarskog društva, Zavičaj«, Skoplje; »Nova škola« prosvetni časopis, Sarajevo; »Učiteljska Zadruga«, glasnik »Učiteljske Zadruge«, Beograd.

Z reorganizacijom našega udruženja, z ukinutvijo poverjenjstev in z osnovanjem bano-

klicanih rok od dela, ki je poverjeno učiteljstvu.

Da pride do tega, je treba najti izgubljeno zaupanje; da se zaupanje spet najde, je treba odstraniti vse, kar je temu zaupanju stavilo zapreke. Skupščinske jasne i neprikrite ter nesebične besede bodo morale prepričati svakogar, ki je dobre volje, da je učiteljevo poslanstvo sveto za narod i domovino, ter da se tega poslanstva učitelj tudi zaveda.

Vsakemu je odprta pot v našo delavnicu. Pride naj in naj sodi.

Po sodbi bo morda vendar prišla doba miru, ki smo jo potrebni za izvrševanje svojega poslanstva.

vinskih sekcij so nastale tudi izpremembe v stanovskom tisku. Zaradi nastalih izprememb se je število listov i revij skršilo i to najveć iz gospodarskih razlogov. Trenutno nismo točnega pregleda o sedanjem stanovskom tisku. Poleg ljubljanske sekcije imata svoji glasili še dve sekciji. Centralno glasilo je »Narodna Prosveta«.

Med najstarejše obstojeće strokovne učiteljske liste moramo šteti glasilo ljubljanske sekcije UJU »Učiteljski tovariš«, ki izhaja že 74. leto i je hkrati najstarejši slovenski list.

Ker je nadaljnji razvoj i jakost naše organizacije v veliki meri odvisna od stanovskega tiska, je nujno potrebno, da posvetimo temu vprašanju v budoće vso pažnju. Kako bo smotreno i plodonosno izvesti organizaciju našega stanovskega, pedagoškega i strokovnega, pa tudi mladinskoga tiska, je vprašanje, ki ga bo treba rešiti z vso skrbjo i preudarnostjo.

Dotaknuti se hoćem tega vprašanja le toliko, da opozorim tovariše na važnost zaveš i zbudim za stvar zanimanje i svrhu razmišljanja i diskusije, za čim prejšnjo i i boljšo rešitev te važne naloge.

Ako pregledamo vrste organiziranega učiteljstva po banovinah i premotrimo organizacijo zavest, se nam jasno pokaže, da je ta jačja tam, kjer ima, ali je imela učiteljstvo svoj stanovski tisk. To je povsem naravno, saj je tisk ona sila, ki budi i bodri, vez, ki druži i odpira nove poglede i otkriva potrebe stanu, šole i narodne prosvete.

Naša organizacija bo popolna i jaka le tedaj, kadar budo posamezne jedinice, ki tvorijo Udruženje, to so predvsem banovinske sekcije s svojimi društvima, prečete globoke stanovske zavesti. Jake i delovne sekcije z zavednim i poštvovalnim članstvom bomo vzgojili le tedaj, če bo imela vsaka sekcija dobro organiziran tisk, svoje glasilo. Brez tega je uspešno delo sekcije i i nje včlanjenih društva skoraj izključeno. Le sekcija, ki ima svoje glasilo, s katerim druži včlanjena društva i članje, je homogena, kreпка jedinica i Udruženju. Marsikatera trenja i nesporazumljenja, ki se prenašaju na Udruženje, bi se omilila i izravnila potom tiska, razjasnile bi se marsikateri zaveš, ki so najvećkrat lokalnega značaja.

Vujica Petković, urednik »Učitelja«.

Da bi pa mogla glasila sekcij premagati gospodarske težkoće i da bi vse članstvo sekcije list prejemalo, bi bilo potrebno izvesti obvezno naročnino stanovskega glasila. Naročnino bi pobirala sreska društva s članarino, kakor je to n. pr. izvedeno z velikim uspehom v dravski banovini. Da pokažemo edinstvo organizacije i stanovskim tiskom, bi bilo prav dobro, da bi imeli stanovski listi sekcij enako ime.

Z izvedbo organizacije tiska po banovinskih sekcijah bi bilo potrebno pristopiti k organizaciji osrednjega glasila »Jugoslovenskega učiteljskega udruženja«, ki naj bo organ vsega učiteljstva v državi. S tako reorganizacijom stanovskega tiska bi povežali trdno posamezna društva i po njih članstvo v sekcijah i i te s centralnim glasilom i enotno državno organizaciju.

Za organizaciju pedagoškega, gospodarskega i narodno-prosvetnoga tiska bi bilo potrebno osnovati centralno glasilo, mogućno pedagoško-znanstveno-gospodarsko i narodno-prosvetno reviju. To bi bila vez našega kulturno-pedagoškega i duhovnoga ujedinjenja. To glasilo bi moralo biti obvezno za vse članstvo Udruženja, kar je izvedljivo na isti način kakor smo povedali pri stanovskom glasilu. Ako hoćemo resnične organizacije našega skupnoga dela na šolskom, kulturno-prosvetnom i gospodarskom polju, je nujno, da o tem govorimo.

Z organizaciju mladinskoga tiska je začela sekcija za dravsko banovinu s tem, da je ustanovila Mladinsko maticu, ki izdaje mladinski list »Naš rod« i i po štiri mladinske

Josip Ribičić:

Nova pota

Globoke psihične i gospodarske bolezni, ki jih je ustvaril povojni čas, so priklicale nervozno i eksplozivno ozračje v vseh plasteh narodov. Vodstva narodov i posameznih skupin se od postanka bolezni vsak dan bolj zavedajo opasnosti tega eksplozivnoga ozračja i i išećo vzroke i i lek boleznim. Ali medtem ko so dognali diagnozu, leka niso našli. Nesporno se je ugotovilo, da tiči vzrok v mentaliteti starih orijentacij, ki se nikakor niso hotele ali ne mogle prilagoditi novim, ki jih zahteva naša doba. Narodi, vajeni patriarhalne ustaljenosti, se nikakor niso mogli prilagoditi dinamiki novega časa. Se hujše nego druge, pa je čas prehitel nas Jugoslovane. Iz ozkih domaćih kolovozov smo nenadoma stopili na široko cestu, vodeću v svet, katera široko odpira pot valovom, ki butaju ob stene trdnjav drugih ustaljenih narodov; iz ozke perspektive domaćega zvonika se nam je nenadoma odprl pogled v svet širokih konceptov. Obstali smo i i se zamajali. Objel nas je občutek nesigurnosti i i provizoričnosti i i vse delo i nehanje naše okoliće je dobilo izraz negotovosti i i provizoričnosti. Gospodarske i politične krize so ustvarile še psihično krizu, ki ji stari rod ni kos.

Lek tem boleznim se je iskal povsod, kjer se je bolezen pojavila. Ali vsa zdravila so odpovedala. In zdravniki so prišli do prepričanja, da je bolno telo že nedovzetno za zdravljenje. Treba je prepustiti telo da polagoma raspade, ker je že preživelo svoj čas. Zmagalo je prepričanje, da bo psihične i gospodarske bolezni prenesel i prebolel le nov rod — rod čiste i idealne mladine nove dobe. Le iz take mladine bodo vstali ljudje širokega obzorja i moćnih živcev, le iz te mladine bodo vstale sile, ki bodo zrušile vse, kar zaždržu i i ovira stremljenja i i dinamiko novega časa.

O potrebi preorientacije i prevzgoje mladine so si svi poklicani i nepoklicani edini. Le v tem si niso edini, s kakšnimi sred-

stvi naj se mladina prevzgoji. Velika većina izbira sredstva zunanjih i prehodnih vrednosti i zbra mladino okrog krićavih oblić, ki jim manjka notranja vsebina.

Le manjšina poklicanih je prepričanja, da je mladini treba notranja preorientacija, ki izvira iz duhovnoga prepričanja.

Josip Ribičić,
urednik »Našega roda«.

Med to manjšino spada učiteljski stan. Instinktivno čuti, da nekaj ni prav na tem, kar ima korenine v preteklosti; z dneva i dan se prepričuje, da je treba mladim dušam povsem nove hrane; od pogovora do pogovora, od sestanka do sestanka se trudi določiti i i najti s pomoćju lastne preizobrazbe novih vzgojnih sredstev, ki naj privedejo mladino v nov čas pripravljeni i i vsidrano.

Žal se ta stremljenja ne vrše neovirano. Pri iskanju novih potov svojega poslanstva, pri naporu, da bi združilo vse svoje sile brez razlike naziranja v eno, enotno smer, naletava učiteljstvo na ovire, ki groze zrušiti njegov ideal i i ga potisniti v vrsto kruhorboć, ki jim bo lebdela pred očima le lastni obstanek.